

УДК 327 (477+478)

Ірина Ільчук

ІСТОРІОГРАФІЧНИЙ АНАЛІЗ ПРОБЛЕМИ УКРАЇНСЬКО-ПОЛЬСЬКОГО МІЖДЕРЖАВНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ ТА ЄВРОАТЛАНТИЧНОМУ КОНТЕКСТАХ (1991–2014 РР.)

Стаття присвячена аналізу основних праць української та зарубіжної історіографії, що стосуються питань українсько-польського міждержавного співробітництва, акцентовано увагу на європейський та євроатлантичний напрям співпраці в 1991–2014 роках.

Ключові слова: Україна, Республіка Польща, історіографія, європейська та євроатлантична інтеграція.

Історії становлення двосторонніх міждержавних відносин між Україною та Республікою Польща, їх розвитку та поглиблення в нових геополітичних умовах присвячені десятки видань як українських, так і зарубіжних авторів. Неминучими були політико-ідеологічні та міфотворчі впливи на історіографічний процес, маніпуляції з державними документами і матеріалами міжнародних організацій, які тривають й досі. Це обумовлює необхідність детального дослідження особливостей формування професійної та методичної думки та переосмислення численних стереотипів і штампів щодо українсько-польських відносин, їх деідеологізації. Без цього неможливе вироблення теоретично-методологічних засад дослідження, які дозволяють реалізувати когнітивний підхід до вивчення складних процесів розбудови взаємин між Україною та Польщею в контексті інтеграційних і глобалізаційних координат.

Українська наукова історико-суспільна думка упродовж доби Незалежності нагромадила значний потенціал вивчення розвитку зв'язків між Україною та Польщею. Із здобуттям Україною незалежності та отримання Республікою Польща політичної свободи розпочалося формування якісно нової моделі двосторонніх міждержавних стосунків між ними. Завдяки зусиллям політичних та інтелектуальних еліт обох країн вдалося досягнути вагомих результатів у міжнародному примиренні й порозумінні, визначити пріоритетні напрями стратегічного партнерства між нашими державами. Тож дослідження розвитку українсько-польських відносин здійснювалось паралельно поглибленню цих взаємин у суспільно-політичному житті. Активний процес нагромадження інформації стосовно формування зв'язків між двома державами та виокремлення важливості повноцінного поступу українсько-польської взаємодії, як важливого чинника новітнього національного державотворення, на думку авторки, розпочався на початку 90-х років минулого століття. Започаткований у цей час процес формування якісно нової моделі відносин між Україною та Республікою Польща, як незалежними державами триває й надалі, а у вказаному континуумі подальший розвиток взаємин поглиблюється і видозмінюється до нових реалій, внаслідок чого первинні наявні оцінки втрачатимуть своє значення, вимагатимуть переосмислення на перспективу їх здійснення. Актуалізація та насиченість українсько-польських стосунків 90-х років ХХ – початку ХХІ ст. вимагають все більш повного й всебічного висвітлення та аналізу. До того ж, у світлі подій Євромайдану, у Криму та на сході України, зміцнення співпраці з Європейським Союзом та НАТО через імплементацію Угоди про асоціацію, актуальність започаткованого дослідження відносин України і Польщі для сучасної історичної науки посилюватиметься. В умовах все тіснішого міжнародного співробітництва та поглиблення інтеграційних процесів це

питання набуває все більш вагомого значення, а відтак привертає увагу як українських, так і зарубіжних дослідників.

Зауважимо, що одночасно із встановленням якісно нового етапу українсько-польських відносин на рубежі 90-х рр. минулого століття, на думку авторки, розпочинається перебудова національних історіографій обох країн. Фактично розпочинається новітній етап у розвитку історичної науки: про що свідчить проведення міжнародних наукових семінарів, симпозіумів, конференцій, круглих столів, розширення проблематики і поява наукових концепцій щодо розбудови взаємин між Україною та Польщею, великої кількості різнопланового, фактологічного матеріалу, документів, статистичних даних, значного масиву фахових праць, напрацювань історико-публіцистичного характеру. Відрізняючись між собою за науково-теоретичним рівнем аналізу, оціночними характеристиками, а також багатьма іншими параметрами, усі вони разом з тим, займають певне місце у становленні історіографії розвитку українсько-польських двосторонніх міждержавних відносин у досліджуваній період. Здійснення таким шляхом обміну інформацією, поглядами та оцінками дозволяє окреслити стан дослідження проблеми, узгодити підходи, створити підстави для узгодження розбіжностей і протилежних версій інтерпретацій подій й формування висновків, що забезпечує поступове вироблення спільних позицій обох сторін і створення на нових методологічних засадах джерелознавчої бази.

При здійсненні аналізу та класифікації історичних джерел з українсько-польських відносин означеного часу перевагу традиційним формально-функціональним критеріям надано тематично-хронологічному та генетичному критерію, що зумовлено специфікою предмета дослідження, оскільки він є дотичним до сучасності та постає перед науковцями не як довершений історичний процес, а змінним, на етапі свого поглиблення. Відтак, на рівні з ґрунтовними спеціальними монографіями постають аналітичні статті як найбільш оперативні форми публікації наукової інформації і джерело найновіших міркувань та оцінок щодо підходів у відносинах України з Польщею. Також варто зазначити, що в огляді опинилися не тільки історичні дослідження, але і праці міждисциплінарного характеру на стику геополітики й міжнародних відносин, політології, соціології, політекономії та історії. Втім, на нашу думку, це лише збагачує історіографічну базу проблеми та відповідає новітнім підходам до розуміння історіографії котра включає в себе не лише суто історичні роботи, а й економічні, політичні розвідки, студії з міжнародних відносин тощо.

Незважаючи на порівняно нетривалий із історичної точки зору період дослідження започаткованої проблеми, напрацьовано значний масив історіографічних праць, який доцільно групувати за двома тематичними напрямками; загальна та тематична історіографії в контексті їх розгляду за проблемно-хронологічним і країнознавчим принципами. Загальна історіографія – це теоретико-концептуальні праці узагальненого типу, в яких проблеми українсько-польських взаємин згадуються лише побіжно, проте висновки та оцінки авторів допомагають нам зрозуміти значення та причини багатьох подій й процесів, пов'язаних з розвитком стосунків України та Польщі у нових геополітичних умовах.

До другої групи відносяться праці, в яких безпосередньо аналізуються відносини між Україною та Польщею, зокрема висвітлюються історичні аспекти становлення українсько-польських взаємовідносин у політичній площині та в економічній сфері, досліджуються аспекти військово-політичного співробітництва в системі європейської та євроатлантичної інтеграції на предмет його відповідності задекларованим цілям стратегічного партнерства. З'ясовується також роль “великих держав”, зокрема російського фактора та впливу ЄС та НАТО на побудову двосторонніх відносин між обома державами,

значення Помаранчевої і Революції Гідності для розвитку співпраці України та Польщі, зміцнення зв'язків між ними в форматі підготовки, підписання та імплементації Угоди про асоціацію та інші аспекти.

Праці першої групи визначають історію творення новітньої системи міжнародних відносин, її інституалізації, характеризують правову базу, організаційні форми та основні напрями функціонування європейських та світових організацій. Нами взято до уваги ті роботи, у яких поданий матеріал перегукується з Україною, її зовнішньою політикою і діяльністю на міжнародній арені, місця й значення у створенні системи відносин на дво- та багатосторонніх основах. Назвемо наукові праці, які у цьому плані є найбільш значимими. Окремої уваги серед них, на нашу думку, заслуговують дослідження А. Слюсаренка, В. Гусева і В. Дрожжина [1], О. Бойка [2], А. Гальчинського [3], О. Горенка [4], О. Ковальової [5], П. Демчука [6], М. Дністрянського [7], І. Мельникової [8], Л. Дещинського та А. Панюка [9], С. Василенко [10] та ін. Зауважимо, що вивчення еволюції міжнародної діяльності України важливе як з наукової, так практичної точки зору, оскільки дає можливість не лише реально оцінити її стан, а й виявити недоліки й прорахунки, основні тенденції і можливості її розвитку із зарубіжними країнами в політичній, економічній, культурній та гуманітарній площинах. Тому злободенним з науково-теоретичного погляду є цілісний аналіз сучасної національної історіографії зовнішньої політики і відносин України із зарубіжними державами. Такий методологічний підхід уможливить оцінити її становлення, розвиток, нинішній стан та висвітлення основних тенденцій, розбудови й перспектив співпраці між нашими народами в українській історичній науці.

До праць теоретико-концептуального характеру, в яких піднімається питання політичних і економічних трансформаційних процесів в Україні та її місця й діяльності у новій системі міжнародних відносин відносимо праці О. Брусиловської [11–12], С. Віднянського [13], В. Горбуліна [14], О. Івченка [15], Я. Ісаєвича [16], Г. Касьянова [17], А. Кудряченка [18–20], В. Литвина [21], Ю. Макара [22], А. Мартинова [23–24], А. Орла [25], Б. Параховського [26–27], М. Алексєвця і Я. Сека [28]. У працях означених авторів фахово висвітлюються проблеми зовнішньополітичної діяльності України, аналізуються її пріоритети та основні етапи становлення у добу Незалежності, зроблені висновки й оцінки, які допомагають зрозуміти причини і зміст багатьох подій й процесів, пов'язаних із розвитком зв'язків між Україною та зарубіжними країнами в сучасних геополітичних умовах. Ці праці закладають теоретичне підґрунтя для формування міжнародної активності незалежної України, будучи передумовою для подальшої її вивчення.

Винятковий інтерес у світлі вивчення проблеми викликає робота відомих львівських істориків Л. Зашкільняка, М. Крикуна “Історія Польщі. Від найдавніших часів до наших днів” [29], яка стала узагальнюючим підсумком у розвитку сучасної української полоністики. Факти політичного, соціально-економічного та культурного розвитку Польщі, її зовнішньополітичної діяльності, наведені й професійно проаналізовані авторами у цьому фундаментальному дослідженні, уможлиблює глибше розуміння становлення українсько-польських взаємин упродовж тривалого історичного періоду.

Питання особливості зовнішньої політики України, її місця у новітній системі міжнародних координат, перспектив просування нашої держави шляхом європейської та євроатлантичної інтеграції ґрунтовно й професійно розкриваються у працях Л. Чекаленко [30–31]. Відома українська дослідниця предметно аналізує основні етапи становлення й розвитку зовнішньої політики, головні напрями й завдання Української держави в зовнішньополітичній площині, висвітлює механізми суверенного існування країни, застосування

дипломатичних засобів і методів обстоювання українських інтересів на міжнародній арені.

Важливими у контексті започаткованої теми є дослідження Л. Гайдукова, В. Кременя і Л. Губерського [32], С. Андрущенко (Грицько) [33], колективна монографія за редакцією Ф. Рудича [34], а також спільна розвідка “Україна 2000 і далі: геополітичні пріоритети та сценарії розвитку” [35]. Характерною рисою вказаних робіт є предметний аналіз кардинальних змін міжнародного становища на рубежі ХХ–ХХІ ст. і геополітичної ситуації упродовж означеного часу, обґрунтування зовнішньої політики України, її ролі й мети у системі відносин на європейському континенті. У цьому аспекті виокремимо колективні фундаментальні монографічні праці під редакцією проф. А. Кудряченка Інституту європейських досліджень НАН України (нині Інститут всесвітньої історії НАН України) [36–38]. Тут науковці, спираючись на архівні матеріали, широку джерельну та історіографічну базу, здійснили всебічний й професійний аналіз існування й визнання України як європейської держави, політико-правових, економічних, світоглядних і духовно-культурних засад нинішніх взаємин України з далекими й близькими сусідами по спільному європейському ділі, їх становлення, трансформації й сучасного стану; висвітлено феномен розвитку Європи, її культурно-цивілізаційні параметри і залученість України до цих процесів. Окремо проаналізовано європейський вибір України, його цивілізаційну складову, а також розкрито актуальні проблеми міжнародних відносин України з європейськими країнами упродовж ІХ–ХХІ ст. У цьому контексті зацікавлення викликає монографія відомого українського усесвітника Ю. Алексєєва [39], в якій на високому фаховому рівні досліджено місце України у світлі глобальних змін у Європі, її міждержавних двосторонніх відносин із європейськими країнами. Аналізуючи історичну спадщину з дослідження проблеми, варто також виокремити працю чернівецьких науковців Ю. Макара, Б. Гдичинського, В. Макара, С. Попика та Н. Ротар “Україна в міжнародних організаціях” [40], в якій показано цілісне уявлення про роль України у функціонуванні міжнародних організацій, членом яких вона є, та визначення перспективи набуття членства у найбільш потужних міжнародних організаціях сучасності – Європейському Союзу і НАТО.

У вивченні досліджуваної наукової проблеми важливе місце займають тематичні збірники загального характеру, зокрема “Україна в міжнародних відносинах з країнами Центральної та Південно-Східної Європи” [41], “Україна і Польща – стратегічне партнерство. Історія. Сьогодення. Майбутнє” [42], “20 років українсько-польських відносин: випробування часом і спільна перспектива та майбутнє” [43], “Україна на міжнародній арені” [44] та ін. У цих виданнях вміщено різноманітні матеріали про глибокі трансформації європейського геополітичного простору, що мали місце на межі 80–90-х рр. ХХ ст. та обумовили початок нового етапу українсько-польських стосунків, розглянуто основні аспекти співпраці обох сторін і фактори, що на неї впливають.

До першої групи належать також дослідження зарубіжних авторів, які присвячені проблемам створення новітньої системи міжнародних відносин, європейської та євроатлантичної інтеграції, історії окремих європейських країн, у т. ч. і Республіки Польщі, її зовнішньої політики, міждержавних відносин, наукові праці з питань політичної й економічної трансформацій України та Польщі, їх геополітичної орієнтації у нових історичних умовах. Серед праць, які стосуються означених питань, варто відзначити колективні монографічні дослідження зарубіжних авторів під загальною редакцією Ю. С. Новопашина [45], А. А. Язькової [46], А. Ф. Носкової [47]. На початку 1990-х рр. значимі роботи опублікували польські науковці Б. Візімірська [48], Я. Новаковський [49],

Я. Онишкевич [50], В. Зайончковський [51], Б. Геремек [52]. До головних рис указаних праць слід віднести наукову систематизацію та узагальнення великого й різноманітного матеріалу, який дозволяє скласти цілісну картину про зміни в країнах Центральної і Південно-Східної Європи, а також сучасний концептуальний підхід до їх висвітлення на основі новітніх науково-методологічних підходів. Значну увагу автори привертають у контексті запропонованої теми до внутрішньо- та зовнішньополітичних перетворень у Республіці Польща після розпаду соціалістичної системи, висвітлення зовнішньої політики країни та розвитку відносин з державами ЦСЄ, а також з Україною у новітній період. Нову сторінку у багатовіковій історії зв'язків українського і польського народів автори вищезначених наукових публікацій пов'язують з процесом формування й реалізації стратегічного партнерства й співробітництва двох держав. Характеризуючи ці праці, варто підкреслити їх комплексний характер, де поряд з оцінкою змін міжнародної ситуації та облаштування світового устрою, висвітлюються проблеми геополітичної орієнтації обох держав в нових умовах розширення ЄС та НАТО, розвитку інтеграції, а також процеси політичної та економічної трансформації, що їх пережили і Польща і Україна у першій половині 90-х рр. ХХ ст. Висновки та оцінки авторів сприятимуть нам зрозуміти місце і роль обох держав у новітній системі геополітичних координат, значення багатьох подій і процесів, органічно пов'язаних з становленням українсько-польських відносин у досліджуваній період.

Другу групу літератури із запропонованої нами проблеми складають праці науковців, предметом дослідження яких є власне розвиток українсько-польських відносин сучасного періоду. З'являються роботи, які мають багато спільних рис. Вони, як правило, висвітлюють окремі аспекти політичної, економічної та культурно-освітньої співпраці обох країн, а також акцентують увагу на необхідності їх зміцнення як важливого стабілізуючого чинника у Центрально-Східній Європі. Доробок, малочисельний упродовж 1990-х рр., відчутно зріс упродовж першого-другого десятиліття ХХІ ст. на, думку авторки, продовжує поповнюватися новими дослідженнями різноманітних проблем розбудови взаємин між Україною та Польщею. Зауважимо, що на початковому етапі становлення національної історіографії українсько-польських відносин публікації, переважно, мали надто загальний характер, автори намагалися з'ясувати історичні передумови становлення й розвитку зв'язків між обома країнами, проаналізувати окремі аспекти міждержавного двостороннього співробітництва у світлі трансформації європейського геополітичного простору. До числа перших історичних праць, в яких достатньою мірою порушуються питання українсько-польських зв'язків у нових геополітичних умовах, можна віднести праці Д. Павличка [53], С. Тарана [54], І. Афанасьєва [55], Є. Бершади [56], С. Буранта [57], В. Будкіна [58], Д. Васильєва і Л. Чекаленко [59], В. Глібова і Д. Горуна [60], Д. Горуна [61], В. Куйбіди [62], А. Мартинова [63], Л. Токара [64], Р. Шпорлюка [65], Ю. Зайцева [66], С. Заброварного [67], Н. Житорюк [68], ін. Прикметою цих праць є трактування історії українсько-польських відносин як невід'ємної органічної складової усїєї системи міжнародних відносин у нових геополітичних умовах. У них вміщено цінні матеріали про глибокі трансформації європейського геополітичного простору, про історичні передумови й конкретні події формування якісно нових взаємин між Україною і Польщею. Автори намагалися осмислити початкові кроки новітньої доби розбудови взаємодії між двома країнами, подолати залишки старої заангажованості та виробити нові підходи до спільного минулого, об'єктивно осмислити проблеми співпраці у контексті новітніх викликів. Загалом, як засвідчив їх аналіз, зазначені праці характеризуються різною глибиною та об'єктивністю відображення конкретно-

історичних подій, процесів, явищ, а відтак і неоднаковою науковою вартістю, вузькістю джерельної бази. Зазначимо, що питання стосунків між Україною та Польщею висвітлювалися як безпосередньо із сучасних подій, так і в ретроспективному плані. Ці дослідження, як правило, опиралися на існуючу на той час політичну ситуацію, однак у них помітним було прагнення авторів осмислити проблему загалом.

Наприкінці 90-х рр. минулого століття, на думку авторки розпочався етап поглибленого й системного вивчення взаємодії двох держав. Дослідження означених проблем вийшли на якісно новий рівень, якому притаманні більш широка джерельна база і сучасні методологічні підходи, що забезпечило підвищення аргументованості висновків та оцінок, поновлення їх новим предметним змістом. Такий методологічний підхід, зокрема характерний для праць львівських науковців К. Кіндрата та С. Трохимчука [69], В. Борщевського [70, 71], Г. Зеленько [72], В. Струтинського [73], Л. Алексієвець і В. Гевко [74], Т. Герасимчук [75], О. Знахоренко [76–77], А. Киридон [78–79], В. Колесника [80], Т. М. і Л. Ф. Кондратюків [81], В. Кучера [82], О. Малиновської [83] та ін. Чільне місце у своїх працях автори приділяють, передусім, політичним та економічним взаєминам України та Польщі. Автори зазначають, що стосунки між двома країнами пройшли тривалий, не позбавлений суперечностей, але, разом з тим, динамічний та конструктивний шлях. Вони відзначають їхню насиченість, результативність та переважаючу виваженість на урядовому, дипломатичному і міжпарламентському рівнях. Проблеми формування та розвитку українсько-польських відносин, пошуку свого місця України в нових геополітичних умовах та значення поглиблення двостороннього міждержавного співробітництва простежуються у названих доробках. У них висвітлюються історико-політичні передумови становлення зв'язків між Україною та Польщею, їх перебіг та можливі вектори конфліктності, перспективи між обома країнами. Загальною ознакою вказаних праць є виявлення основних етапів еволюції українсько-польських відносин у новітню добу. Поклавши в основу періодизації взаємин між Україною та Республікою Польща різні критерії, українські дослідники запропонували різне бачення їхніх основних етапів. Попри це у відносинах між нашими країнами більшість із науковців виділяє три етапи, основним змістом яких, відповідно, є “активізація”, “стагнація” та “пожвавлення з наступним виходом на рівень стратегічного партнерства”, наявними є спроби виокремити у них чотири-шість етапів [84, с. 45]. Вище вказані праці українських науковців значно збагатили знання про становлення й розвиток взаємин між Україною і Польщею. Зібрані ними матеріали стали доброю основою для подальшого їх вивчення. Більшість з цих напрацювань відзначається новою документальною базою, намаганням якнайповніше подати основні напрями розгортання українсько-польських відносин кінця ХХ – початку ХХІ ст., охарактеризувати їхній зміст та основні тенденції й особливості розвитку в нових історичних умовах облаштування міждержавних відносин та європейському континенті.

Окремі аспекти економічного співробітництва України та Польщі у 90-х рр. ХХ ст. розглянули у своїй праці тернопільські науковці Є. Савельєв, В. Мельник, С. Чеботар “Українсько-польські економічні відносини у контексті стратегічного партнерства” [85]. Відзначимо, що це дослідження є одним з перших в українській історіографії, в якому фахово проаналізовано деякі аспекти співпраці двох держав в економічній сфері, з'ясовано міру її відповідності формату стратегічного партнерства. У цьому контексті важливою є праця львівського науковця М. Янкова “Україна і Польща: стратегічне партнерство в системі геополітичних координат (політико-економічний та секторальний аналіз)” [86]. У монографії автор висвітлює проблеми формування стратегічного партнерства

між Україною та Польщею, аналізує історичні аспекти становлення українсько-польських взаємовідносин у політичній та економічній площині, досліджує секторальні аспекти двосторонніх стосунків, розглядає їх у світлі євроінтеграційних та геополітичних трансформацій сучасності. Наведені у роботі авторські висновки визначають орієнтири подальшого розвитку українсько-польського стратегічного партнерства в політичному та інституційно-економічному аспектах. Автор всебічно обґрунтовує тезу, що Польща залишається важливим партнером і союзником у питаннях європейської та євроатлантичної інтеграції України, а стратегічне партнерство двох держав є джерелом стабільності в регіоні та запорукою успішного розвитку співпраці в чорноморсько-балтійському геоekonomічному просторі. Економічний аспект співпраці України й Польщі висвітлюється також у працях В. Глібова та Д. Горуна [87], С. Пирожкова та О. Крамаревського [88], П. Чернеги [89], О. Бабак [90], О. Мітрофанової [91], С. Писаренко [92], Н. Рудіченко [93], О. Дашевської [94], С. Стоєцького [95]. Окремі питання торгівельно-економічної взаємодії обох країн проаналізували В. Васюк [96], Ф. Медвідь [97], Л. Садула [98], Н. Климець [99] та ін. Дослідники наголошують на необхідності оновлення стратегії економічних відносин, наповнення їх конкретним змістом.

Знаковими для української історіографії українсько-польських відносин стали монографічні дослідження відомої в Україні дослідниці Л. Стрільчук [100–101]. У першій праці авторка професійно дослідила інституційні складові українсько-польських гуманітарних взаємин і співробітництва, а у другій роботі на основі значної кількості документального та фактологічного матеріалу у поєднанні з неупередженими авторськими інтерпретаціями вона зуміла виважено оцінити політичні, економічні та гуманітарні взаємини двох держав, транскордонну співпрацю між нашими народами. Зауважимо, що помітне місце у висвітленні транскордонного співробітництва України та Польщі займають дослідження Н. Буглай [102], С. Кулини [103], Н. Роїк [104], Т. Терещенка [105], О. Харчинської [106], О. Передрія та С. П'ясецької-Устич [107], Я. Ошуркевича [108], О. Каплинського [109], О. Філіповської [110], О. Яніної [111] та ін. Їх прикметною рисою є висвітлення транскордонних взаємин обох країн у нерозривному взаємозв'язку з іншими складовими українсько-польських відносин у нових історичних умовах.

Як засвідчив історіографічний аналіз, українські науковці значної уваги приділяють соціокультурному компоненту взаємин України і Польщі. Окремі аспекти у гуманітарній сфері у своїх публікаціях розглянули І. Винниченко [112], В. Кирилич [113], В. Лишко [114], Н. Медведчук [115], А. Олещук [116], В. Петрик [117], В. Каспрук [118], М. Павлюк [119], В. Тютюн [120], А. Пивоваров [121] та ін. Автори глибоко проаналізували діяльність громадських організацій і культурних центрів в Україні та Польщі, проведення у кожній із держав спільних наукових конференцій, симпозіумів, круглих столів, фестивалів української та польської культури тощо. Ознакою більшості праць є констатація неповного використання співпраці двох держав у гуманітарній площині.

Чимало уваги українські науковці приділяють питанням взаємин України та Польщі в контексті їх участі у процесах європейської та євроатлантичної інтеграції, підтримки у Європі безпеки та стабільності, осмислення використання відповідного польського досвіду, а також ролі Республіки Польща у розбудові стосунків нашої держави з Євроспільнотою. З-поміж багатьох дослідників на цьому наголошують В. Бочаров [122], В. Бурдяк та І. Мороз [123], В. Малік [124], В. Моцок [125], О. Полторацький [126], В. Трофимович [127], С. Федуняк [128], І. Годоров [129]. На основі аналізу історіографічних джерел виявлено, що різні аспекти євроатлантичного вибору України та місця Польщі в його реалізації, трансформації українсько-польських відносин у світлі інтеграції Польщі до

НАТО та ЄС піднімають у своїх працях такі українські дослідники, як О. Санджаревський [130], О. Їжак [131], Л. Алексієвець, М. Алексієвець, Н. Чорна [132], Ю. Котляр [133], О. Ващенко [134], В. Гевко [135], О. Мороз [136], Б. Губський [137], М. Кордон [138]. Значний інтерес у контексті інтеграції Польщі до міжнародних організацій та вивчення й використання польського досвіду у процесі набуття у них членства України викликають роботи В. Бадрака [139], А. Березного [140], У. Ільницької [141], Л. Голопатюка [142], Я. Матійчика [143], П. Сардачука та І. Цепенди [144], Ю. Макара [145], М. Куницького та О. Обухової [146]. Автори вважають розбудову взаємин з НАТО та ЄС цілком виправданою та прихильно ставляться до неї, фактично доводять відсутність для Польщі, а разом з нею для України інших альтернатив, окрім співпраці з ними. Вони обгрунтовують наявність зв'язку між динамікою реалізації Польщею стратегії євроатлантичної інтеграції та характером її відносин з Українською державою.

Певне місце в історіографії українсько-польських зв'язків займають проблеми наукового осмислення військово-політичного співробітництва України і Польщі в контексті євроатлантичної інтеграції. Важливі аспекти означеної проблеми проаналізовано у дослідженнях П. Грицака [147], В. Борохвостова [148], І. Фаніна [149] та ін. Праці містять конкретний фактологічний матеріал, характеризуються неупередженим аналізом проблеми, а тому можуть скласти добре підґрунтя для подальшого вивчення військово-політичного співробітництва двох держав.

Винятково важливе місце в осмисленні різних сторін становлення й розвитку українсько-польських відносин у досліджуваній період займають захищені кандидатські дисертації Д. Горуна [150], В. Моцока [151], В. Лишко [152], Л. Ковач [153], І. Афанасьєва [154], В. Гевко [155], О. Знахоренко [156], А. Окисюк [157], В. Стоцького [158], О. Урбан [159], І. Бебеця [160], В. Мельника [161], ін. Деякі дисертації опосередковано стосуються досліджуваної проблеми. Зазначені роботи лежать у досить близькій проблематичній площині до досліджуваної нами теми і окремими фактами можуть доповнити українсько-польські стосунки на новому етапі геополітичних змін. При цьому, з одного боку, відзначаючи їх професійну ґрунтовність та новизну, варто, з другого, підкреслити що подальшого вивчення вимагають питання узагальнення нового фактичного матеріалу з даної проблеми, дослідження новітніх етапів розвитку українсько-польських відносин, особливо останнього десятиріччя, які ще не знайшли достатнього відображення у працях науковців. Деякі твердження та висновки вказаних науковців є дискусійними, і вимагають теоретичного осмислення з використанням нової історіографічної бази і сучасних науково-методологічних підходів. У названих роботах проаналізовано теоретико-методичні положення, висловлено й обґрунтовано практичні рекомендації щодо активізації українсько-польських відносин, а також визначено актуальні проблеми і завдання української історичної науки їх дальшого вивчення.

Здобуття справжньої політичної незалежності й економічної свободи привело до кардинальної перебудови польської історіографії. З проголошенням нового курсу Польщі, ліквідацією цензури і надмірної політизації у засобах масової інформації та розвитку історичної науки розпочався якісно новий етап у її розвитку. Польські історики почали по-новому, спираючись на недоступні раніше джерела, висвітлювати зовнішню політику країни, її міжнародні відносини на дво- і багатосторонній основі, переглянути деякі традиційні оцінки й стереотипи щодо українсько-польських відносин. Зокрема, широким аналізом становлення відносин між Польщею та Україною позначені праці польських дослідників В. Гілла, Н. Гілла [162], Б. Сурмач [163], К. Федоровича [164], В. Серчика [165], Т. Ольшанського [166], В. Малендовського [167],

Є. Новаковського [168], Р. Вишневецького [169], М. Чієшліка [170]. Із інших опублікованих робіт з історії українсько-польських взаємин новітнього часу заслуговує на увагу дослідження А. Камінського та Є. Козакевича “Польсько-українські відносини у 1992–1996 рр.” [171]. Ця праця є однією із найбільш фахових розвідок розбудови взаємин між Польщею та Україною на початковому етапі їх становлення. Поряд з оцінкою міжнародної ситуації після розпаду СРСР і соціалістичної системи автори визначили напрями відносин Республіки Польща з європейськими державами, розглянули передумови формування сучасних стосунків з Україною, їх нормативно-правової бази та концептуальних засад співпраці між двома країнами.

Серед праць, що висвітлюють основні чинники становлення українсько-польських відносин у досліджуваній період, варто виокремити дослідження А. Хойновської [172], Є. Бара [173], А. Мєжви [174], Є. Костшевського [175] та Р. Станішевського [176]. Незмінне зацікавлення польських науковців викликає проблематика співробітництва між Польщею та Україною у політичній та економічній сферах, його основних етапів та напрямків, поглиблення у різних сферах із подальшим виходом на рівень стратегічного партнерства. Загальною ознакою праць є змістовний і професійний аналіз історичних аспектів польсько-українських взаємин, їх трансформації та перспектив розвитку на майбутнє.

Відзначимо, що прикметною рисою праць польських авторів наприкінці ХХ – на початку ХХІ ст. стало розширення спектру досліджуваних проблем польсько-українських відносин. Підсумки першого десятиліття українсько-польської взаємодії у політичній площині розглянуто у працях М. Зюлковські [177], В. Боярського [178], Я. Браткевича [179], М. Цалки [180], М. Сівеця [181] та відомого польського вченого, ректора Державної вищої східноєвропейської школи Я. Драуса [182–183]. Наскрізнаю ідеєю його робіт є висвітлення міжнародного співробітництва у світлі геополітичних розрахунків. Учений у свої працях простежує становлення і розвиток політичних відносин між Польщею та Україною, висвітлює їх здобутки, проблеми, взаємозв'язок з європейськими і світовими подіями. Ян Драус запропонував власне бачення складних перипетій українсько-польських відносин у період 1991 – 2010 років, зазначивши, що Польська Республіка прихильно поставилася до проголошення Україною незалежності й виступає на міжнародній арені свого роду “адвокатом” у відстоюванні українських інтересів.

Серед досліджень польських авторів проблеми, що нас цікавлять, чільне місце продовжують займати праці, присвячені співпраці України і Польщі у політичній площині. У цьому зв'язку варто виокремити праці Т. Іванського [184], Ф. Мемхеса [185], Л. Ошінської [186], С. Дебські [187], К. Чорнік [188], А. Шептицького [189]. Будучи дослідженнями різної вартості, вони мають комплексний характер щодо зв'язків України та Польщі, їх формування та розвитку, переважно, в контексті інтеграційних і глобалізаційних процесів. Науковці намагалися проаналізувати політичну, економічну та військову складову взаємин сторін крізь призму східної політики Польщі. У 1999 р. за редакцією відомого польського дипломата, колишнього посла Республіки Польща в Україні Є. Козакевича було видано цілісне дослідження “Стосунки польсько-українські” [190], яке містить добірку праць польських та українських авторів присвячених різним аспектам взаємодії двох держав.

Значну цінність у контексті досліджуваної проблеми становлять ґрунтовні праці таких польських авторів, як А. Тошь [191], В. Бонусяк [192], З. Шмид [193], Б. Запала [194], З. Лещинський [195] та ін. Найбільшої уваги питанням євроінтеграційної складової взаємин України та Польщі приділяються у дослідженнях В. Балюка [196], А. та З. Доліви-Клепацьких [197], З. Найдара [198], Є. Помяновського [199], А. Харашімовича [200]. Політичну складову

українсько-польського партнерства комплексно проаналізувала у своїй праці К. Єндрашик “Українсько-польське стратегічне партнерство. Польща у політиці незалежної України” [201]. Проаналізувавши багато джерел та зібравши велику кількість фактологічного матеріалу, авторка цілісно проаналізувала українсько-польські стосунки 1991–2004 рр. у різних сферах міждержавної співпраці, обґрунтовує необхідність звернення України до польського досвіду європейської та євроатлантичної інтеграції.

Щодо сучасної російської полоністики, то в цілому можна зауважити, що погляд на багато проблем українсько-польських взаємовідносин, як і, до речі, російсько-польських, науковці переглядають чи уточнюють, він стає об’ємнішим і обґрунтованішим, хоча загалом тема розбудови стосунків України та Польщі ще не стала предметом спеціальних історичних досліджень. Російські науковці, переважно, торкаються означеної проблеми у континуумі вивчення інших тем, зокрема відносин Росії і Заходу, російсько-українських відносин, розширення НАТО на схід, вступу України до ЄС і т. д. Певною мірою погляди та оцінки української міжнародної діяльності й проблем українсько-польських відносин порушуються у працях І. Кобринської [202], Л. Мошеса [203], Ю. Пушкарьова [204], М. Бухаріна [205], О. Арбатової [206]. Спільною рисою праць російських дослідників є думка негативного ставлення до прозахідної політики Української держави, зокрема розширення північноатлантичної і загальноєвропейської інтеграції та обстоювання збереження статус-кво у Центрально-Східній Європі. Не заперечуючи право України на політичну незалежність, російські автори вважають оптимальним з погляду російських інтересів тісний зв’язок України з Росією та її позаблоковість.

Серед західних дослідників українсько-польських відносин досліджуваної нами доби є екс-держсекретар США З. Бжезинський [207] та працівник держдепартаменту Сполучених Штатів Америки С. Бурант [208], які, на відмінну від російських учених, акцентують на актуальності, перспективності і необхідності стратегічних українсько-польських відносин та високо їх оцінюють у підтримці й збереженні безпеки на Європейському континенті, підкреслюють важливу роль Республіки Польща у зближенні України з Євроспільнотою, її вступу до НАТО та ЄС.

Зауважимо, якісні зміни в історіографії українсько-польських відносин відкрили нові можливості для їх об’єктивного висвітлення, показу основних здобутків і проблем у контексті новітніх реалій облаштування європейської та світової системи міжнародних зв’язків у відповідності їх задекларованим завданням стратегічного партнерства. Переконливим свідченням є значний прогрес у сучасному дослідженні українсько-польських взаємовідносин на рубежі ХХ–ХХІ ст., нагромаджений великий масив різножанрової літератури, що визначає головні напрцювання, прогалини та перспективи подальшого вивчення цієї багатогранної, складної і практично значимої теми для наших народів. Синтетичним виявом вивчення історіографії українсько-польських відносин новітньої доби стала фундаментальна праця історіографічного характеру вінницької дослідниці Н. Чорної “Україна і Польща: історіографія відносин (кін. ХХ – поч. ХХІ ст.)” [84]. Авторка у своїй праці комплексно й системно узагальнила понад двадцятирічні здобутки вітчизняної і зарубіжної історіографії українсько-польських взаємин означеного часу, предметно й фахово виявляє основні напрямки історіографії сучасних взаємин між двома державами, характеризує їхній зміст та тенденції розвитку. Відзначимо, що праця Н. Чорної отримала суспільне схвалення не лише в Україні, але й у Польщі.

Проте, зауважимо, що у висвітленні українсько-польських відносин у досліджуваній нами період спостерігається деякий дисбаланс між кількістю публікацій, а, отже, ступенем вивченості й висвітлення в історичній літературі й

окремих її етапів, і за тематичною спрямованістю. Аналіз історичної літератури в Україні засвідчує, що деякі аспекти українсько-польського співробітництва потребують подальшого дослідження з використанням нових історичних джерел і сучасних науково-методологічних підходів у контексті європейської та євроатлантичної інтеграції.

До того ж процеси сучасних аспектів міждержавного двостороннього співробітництва ведуть до пошуку аналогій, переосмислення важливих проблем взаємодії двох держав із врахуванням викликів сьогодення. До таких багатьох важливих проблем, безперечно, відносять нове бачення нинішньої Європи та Української держави, її зовнішньої політики, бажанням вступу її до Північноатлантичного альянсу й Європейського Союзу. Аналіз історіографічних джерел переконливо свідчить, що сучасні українсько-польські відносини становлять собою складний і багатоаспектний комплекс партнерства й співробітництва у політичній, торгівельно-економічній, інвестиційно-господарській, військово-технічній, гуманітарній, транскордонній, інших сферах та вимагають подальшого дослідження і є важливим завданням української історичної науки. Велика кількість, різноманітність, змістовність удоступненого фактологічного матеріалу, а також широке використання Інтернет-ресурсів сприяють тому, щоб вдатися до поглибленішого теоретичного розгляду означеної у дисертаційному дослідженні проблематики.

Список використаних джерел

1. *Новітня історія України (1900–2000)* / А. Г. Слюсаренко, В. І. Гусев, В. П. Дрожжин та ін. – К.: Вища школа, 2000. – 663 с.
2. *Бойко О. Д.* Історія України / О. Д. Бойко. – К.: Академвидав, 2006. – 699 с.
3. *Гальчинський А.* Україна – на перехресті геополітичних інтересів / А. Гальчинський. – К.: Знання України, 2002. – 180 с.
4. *Горенко О.* Соціально-політичний вимір європейської інтеграції та України / О. М. Горенко. – К.: Ін-т історії України НАН України, 2002. – 331 с.
5. *Ковальова О.* Стратегія інтеграції: як реалізувати європейський вибір України / О. О. Ковальова. – К.: Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2003. – 340 с.
6. *Демчук П.* Міжнародні відносини та проблеми євроатлантичної інтеграції / П. О. Демчук. – К.: “ГПП”, 2004. – 264 с.
7. *Дністрянський М.* Україна в політико-географічному вимірі / М. С. Дністрянський. – Львів: вид. центр ЛНУ ім. І. Франка, 2000. – 310 с.
8. *Мельникова І. М.* Україна у взаємовідносинах з прикордонними державами Центрально-Східної Європи: створення міжнародно-правових підвалин добросусідства і співробітництва (90-ті роки) / І. М. Мельникова // Україна в європейських міжнародних відносинах. – К., 1998. – С. 58–87.
9. *Дециньський Л. Є.* Міжнародні відносини України: історія і сучасність / Л. Є. Дециньський, А. В. Панюк. – Львів: Вид-во нац. ун-ту “Львівська політехніка”, 2001. – 424 с.
10. *Василенко С.* Україна. Геополітичні виміри в загальноєвропейському процесі / Світлана Дмитрівна Василенко. – Одеса: ОДМА, 2000. – 206 с.
11. *Брусиловська О. І.* Посткомуністична Східна Європа: зовнішні впливи, внутрішні зміни / О. І. Брусиловська. – Одеса: Астропринт, 2007. – 352 с.
12. *Брусиловська О. І.* Зовнішня політика України після 2004 року: східноєвропейський вимір / О. І. Брусиловська // Вісник Одеського національного університету. Серія: Соціологія і політичні науки. – Т. 14. – Випуск 13. – Одеса: Астропринт, 2009. – С. 641 – 647.
13. *Віднянський С.* Незалежна Україна: двадцять років між Європою та Євразією / Степан Віднянський // Україна – Європа – Світ. Міжнародний збірник наукових праць. Серія: Історія, міжнародні відносини / Гол. ред. Л. М. Алексієвць. – Вип. 6–7. – Тернопіль: Вид-во ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2011. – С. 24–38.
14. *Горбулін В.* Внутрішні трансформації та зовнішні загрози. Євроатлантична інтеграція як інструмент політики національної безпеки України / Володимир Горбулін // День. – 2008. – 5 липня (№ 116)
15. *Івченко О.* Україна в системі міжнародних відносин: історична ретроспектива та сучасний стан / О. Івченко. – К.: РІЦ УАННП, 1997. – 687 с.
16. *Ісаєвич Я.* Українсько-польська наукова і культурна співпраця: сучасний стан / Ярослав Ісаєвич // Україна і Польща у Східно-Центральній Європі: спадок і майбуття: зб. матер. конф. (Київ, 25–27 червня 1999 р.) / упоряд. М. Балабушевич, Н. Довженко. – К., 1999. – С. 18–21.
17. *Касьянов Г.* Украина между Россией и Европой: превратности выбора / Г. Касьянов // Новая и новейшая история. – 2005. – № 3 – С. 76–81.
18. *Кудряченко А.* Між двома полюсами. Деякі аспекти взаємовідносин України, Польщі, Росії і Німеччини / А. Кудряченко // Політика і час. – 1993. – № 3. – С. 15–18.
19. *Кудряченко А. І.* Європейський вибір України: сучасний

етап реалізації курсу / А. Кудряченко // Україна та Росія: потенціал взаємодії та співробітництва. Збірник наукових праць. – К.: ІПіЕНД імені І. Ф. Кураса НАН України, 2010. – С. 76–88.

20. *Кудряченко А. І.* Геополітичні виміри поступу України в глобалізованому світі: виклики і перспективи / А. І. Кудряченко // Сучасна українська політика. – Спец. випуск: Україна як суб'єкт сучасних цивілізаційних процесів. – К.: Фенікс, 2011. С. 10–17.

21. *Литвин В.* Зовнішня політика України: 1990 – 2000 / Володимир Литвин // Віче. – 2000. – № 11. С. 3–48.

22. *Макар Ю.* Зовнішня політика України: наміри та реалії / Юрій Макар // Україна – Європа – Світ. – Випуск 1: Міжнародний збірник наукових праць. Серія: Історія, міжнародні відносини / Гол. ред. Л. М. Алексієвець. – Тернопіль: Вид-во ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2008. – С. 189–198.

23. *Мартинов А.* Еволюція зовнішньої політики України (1991–2006 рр.) / С. В. Віднянський, А. Ю. Мартинов // Український історичний журнал. – 2006. – № 4. – С. 32–51.

24. *Мартинов А.* Зовнішня політика України: еволюція концептуальних засад та проблеми реалізації / С. В. Віднянський, А. Ю. Мартинов // Український історичний журнал. – 2011. – № 4. – С. 55–76.

25. *Орел А. В.* Європу нас штовхатиме Москва / А. Орел // 2000. – 2010. – 2 липня.

26. *Парахонський Б.* Україна в центральноевропейському регіоні: геополітична ситуація та перспективи розвитку / Борис Парахонський // Україна і Польща у Східно-Центральній Європі: спадок і майбуття: зб. матер. конф. (Київ, 25–27 червня 1999 р.) – К., 1999. – С. 30–38.

27. *Парахонський Б. О.* Концептуальні засади зовнішньої стратегії України / Б. О. Парахонський, Г. М. Яворська. – К.: НІСД, 2011. – 41 с.

28. *Алексієвець М.* Зовнішня політика України в контексті сучасних цивілізаційних викликів / Микола Алексієвець, Ярослав Секо // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Історія / За заг. ред. проф. М. М. Алексієвця. – Тернопіль: Вид-во ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2006. – Вип. 3. – С. 85–106.

29. *Зашкільняк Л.* Історія Польщі: від найдавніших часів до наших днів / Л. Зашкільняк, М. Крикун. – Львів: Львівський національний університет імені Івана Франка, 2002. – 752 с.

30. *Чекаленко Л. Д.* Зовнішня політика України. – К., 2006. – 347 с.

31. *Чекаленко Л. Д.* Зовнішня політика України. – К.: Кондор, 2011. – 290 с.

32. *Гайдуков Л.* Міжнародні відносини та зовнішня політика (1980 – 2000 рр.) / Л. Ф. Гайдуков, В. Г. Кремень, Л. В. Губерський та ін. – К.: Либідь, 2001. – 624 с.

33. *Андрущенко (Гринько) С. В.* Україна в сучасному геополітичному середовищі / С. В. Андрущенко (Гринько). – К.: Логос, 2005. – 286 с.

34. *Україна в сучасному геополітичному просторі: теоретичний і прикладний аспекти* / [ред. Ф. М. Рудича]. – К.: МАУП, 2002. – 488 с.

35. *Україна 2000 і далі: геополітичні пріоритети та сценарії розвитку* / кер. авт. кол. О. М. Гончаренко. – К.: НІСД, 1999. – 384 с.

36. *Україна в Європі: пошуки спільного майбутнього* / За ред. д. і. н. проф. А. І. Кудряченко. – К.: Фенікс, 2009. – 544 с.

37. *Культурно-цивілізаційний простір Європи і України: особливості становлення та сучасні тенденції розвитку* / кер. авт., кол. і наук. ред. А. І. Кудряченко // Інститут європейських досліджень НАН України. – К.: Університет “Україна”, 2010. – 405 с.

38. *Україна в Європі: контекст міжнародних відносин* / За заг. ред. А. І. Кудряченка. – К.: Фенікс, 2011. – 632 с.

39. *Алексєєв Ю. М.* Україна та європейський глобалізм 1989–2009 / Ю. М. Алексєєв. – К.: ТОВ “ВПК “Експрес-Поліграф”, 2010. – 416 с.

40. *Макар Ю. І.* Україна в міжнародних організаціях / Ю. М. Макар, Б. П. Гдичинський, В. Ю. Макар, С. Д. Попик, Н. Ю. Ротар // За заг. ред. Ю. І. Макара. – Чернівці: Прут, 2009. – 880 с.

41. *Україна в ХХ столітті (1900–2000 рр.): в 2 ч. – Ч. 1.* Україна в міжнародних відносинах з країнами Центральної та Південно-Східної Європи. Анот. іст. хроніка / Від. ред. С. В. Віднянський. – К.: Ін-т історії України НАН України, 2001. – 310 с.

42. *Україна і Польща – стратегічне партнерство. Історія. Сьогодення. Майбутнє: Зб. наук. пр.* / Таїсія Зарецька (заг. ред.). – Ч. 2. – К., 2002. – 238 с.

43. *20 років українсько-польських відносин: випробування часом і спільна перспектива на майбутнє* / Зовнішні справи. – 2010. – № 7/8. – С. 52–53.

44. *Україна на міжнародній арені.* – К.: Юрінком Інтер, 1998. – Кн. 1. / В. В. Будяков (упоряд.); Г. Й. Удовенко (ред.). К., 1998. – 734 с.

45. *Історія антикомуністических революцій кінця ХХ века: Центральная и Юго-Восточная Европа.* / Отв. ред. Ю. С. Новопашин. Ин-т славяноведения РАН. М.: Наука, 2007. – 397 с.

46. *Юго-Восточная Европа в эпоху кардинальных перемен* / под. ред. А. А. Язьковой. – М.: Весь мир, 2007. – 352 с.

47. *Польша в ХХ веке. Очерки политической истории* / Отв. ред. А. Ф. Носкова. – М.: Изд-во “Индрик”, 2012. – 952 с.

48. *Wizimirska B.* Polska polityka zagraniczna // Rocznik Polskiej Polityki Zagranicznej. – 1991. – S. 8–12.

49. *Nowakowski J.* Polska polityka wschodnia w 1991 roku // Rocznik Polskiej Polityki Zagranicznej. – 1991. – S. 77–87.

50. *Onyszkiewicz J.* Kilka uwag o problemie bezpieczeństwa Polski / Janusz Onyszkiewicz // Polska w Europie. – 1992. – 8 kwiecień. – S. 27–36.

51. *Зайончковский В.* Восточная Европа в польской дипломатии / Войцех Зайончковский // Pro et Contra. – Т. 3. – № 2. – Весна 1998. – С. 39–52.

52. *Геремек Б.* Основні напрями зовнішньої політики Польщі / Броніслав Геремек // Політична думка. – 1998. – № 1. – С. 62–75.

53. *Павличко Д.* Українсько-польські відносини на сучасному етапі / Д. Павличко // Голос України. –

1993. – 24 лютого. 54. *Таран С.* Україна і Польща: зигзаги добрососідства / Сергей Таран // Зеркало недели. – 1995. – 24 марта. 55. *Афанасьєв І.* Польсько-українські економічні стосунки у 1991–1997 рр. / Ілля Афанасьєв // Україна і Польща у Східно-Центральній Європі: спадок і майбуття: зб. матер. конф. (Київ, 25–27 червня 1999 р.) / упоряд. Т. Балабушевич, Н. Довженко. – К., 1999. – С. 126–131. 56. *Бершада С.* Українсько-польські стосунки та європейська безпека / Євген Бершада // *І.* – 1998. – Ч. № 14. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ji.lviv.ua/n14texts/bersheda.htm> 57. *Бурант С.* Україна і Польща: до стратегічного партнерства / С. Бурант // Політична думка. – 1997. – № 3. – С. 99–111. 58. *Будкін В.* Українсько-польське співробітництво в контексті відносин України з СНД та ЄС / Віктор Будкін // Україна і Польща у Східно-Центральній Європі: спадок і майбуття: зб. матер. конф. (Київ, 25–27 червня 1999 р.) / упоряд. Т. Балабушевич, Н. Довженко. – К., 1999. – С. 48–50. 59. *Васильєв Д.* Українсько-польські відносини наприкінці ХХ ст. / Дмитро Васильєв, Людмила Чекаленко // Нова політика. – 1998. – № 4. – С. 13–17. 60. *Глібов В.* Українсько-польські взаємини в пострадянський період. Деякі аспекти політичного й економічного співробітництва / Віктор Глібов, Дмитро Горун // Політика і час. – 1997. – № 5–6. – С. 15–21. 61. *Горун Д.* Українсько-польські гуманітарні взаємини в 1991–2001 рр. / Д. Горун // Історія в школі. – 2002. – № 5–6. – С. 40–49. 62. *Куйбіда В.* Україна – Польща на шахівниці світу. / Василь Куйбіда // *І.* – 1998. № 14. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ji.lviv.ua/n14texts/kujbida.htm> 63. *Мартинов А.* Українсько-німецько-польське військово-політичне співробітництво в контексті розширення НАТО / А. Мартинов // Студії політологічного Центру “Генеза”. – 1997. – № 1. – С. 39–41. 64. *Токар Л.* Україна і Польща в Центрально-Східній Європі: спадок і майбуття / Любомир Токар // Україна і Польща у Східно-Центральній Європі: спадок і майбуття: зб. матер. конф. (Київ, 25–27 червня 1999 р.) / упоряд. Т. Балабушевич, Н. Довженко. К., 1999. – С. 16–17. 65. *Шпорлюк Р.* Польща, Європа – і нова українська географія / Роман Шпорлюк // День. – 1999. – 26 січня. 66. *Зайцев Ю.* Польська опозиція 1970 – 80-х років про засади українсько-польського порозуміння / Ю. Зайцев // Депортації українців та поляків: кінець 1939 – початок 50-х років (До 50-річчя операції “Вісла”) / Інститут українознавства ім. І. Крип’якевича НАН України / Упоряд. Ю. Ю. Сливка. – Львів, 1998. – С. 52–64. 67. *Заброварний С.* До повного примирення і широго порозуміння / С. Заброварний // Політика і час. – 1997. – № 9. – С. 5–11. 68. *Житарюк Н.* Україна і Польща на геополітичній карті Європи / Наталя Житарюк // Україна і Польща у Східно-Центральній Європі: спадок і майбуття: зб. матер. конф. (Київ, 25–27 червня 1999 р.) / упоряд. Т. Балабушевич, Н. Довженко. К., 1999. – С. 132–134. 69. *Кіндрат К.* Українсько-польські стосунки на зламі тисячоліть / К. Кіндрат, С. Трохимчук. – Львів: Львівський нац. ун-т ім. І. Франка, 2002. – 112 с. 70. *Борщевський В.* Українсько-польське економічне співробітництво в умовах євроінтеграції / Віктор Борщевський. – Львів: Аверс, 2007. – 328 с. 71. *Борщевський В. В.* Україна і Польща в умовах розширення ЄС: економічна оптимізація та глобальне партнерство / В. В. Борщевський. – Львів: Аверс, 2009. – 227 с. 72. *Зеленько Г.* “Навздогінна” модернізація: досвід Польщі та України / Галина Зеленько. – К.: Критика, 2003. – 215 с. 73. *Струтинський В.* Місце України в зовнішній політиці Республіки Польща (1991–2006 рр.) / Владислав Струтинський // Україна, Польща, Німеччина в Європі. – Львів, 2007. – С. 222–235. 74. *Алексієв Л.* Україна і Польща: шляхи співробітництва (1991–2004 рр.) / Л. Алексієв, В. Гевко. – Тернопіль: Ред. – вид. центр ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2009. – 153 с. 75. *Герасимчук Т.* Україна-Польща: стратегічне партнерство / Таміла Герасимчук // Наукові записки Тернопільського державного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія Історія / За заг. ред. проф. М. М. Алексієвця. – Тернопіль: Вид-во ТДПУ, 2002. – Вип. 5. – С. 168–174. 76. *Знахоренко О.* Стратегічне партнерство в українсько-польських відносинах: державно-політичний та військовий аспекти / Оксана Знахоренко // Людина і політика. – 2004. – № 3. – С. 29–40. 77. *Знахоренко О. М.* Стратегічне партнерство в українсько-польських відносинах / О. М. Знахоренко // Історичний архів. Наукові студії: Збірник наукових праць. – Миколаїв: Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2008. – Вип. 2. – С. 90–98. 78. *Киридон А. М.* Україна – Польща: узгодження зовнішньополітичних орієнтирів / А. М. Киридон // Слов’янський вісник: зб. наук. праць. – 2011. – Вип. 11. – С. 47–53. 79. *Киридон А.* Україна – Польща: сучасний стан і перспективи узгодження зовнішньополітичних орієнтирів / Алла Киридон // Історія України. – 2012. – № 13–14 (749–750). – С. 3–9. 80. *Колесник В. П.* Україна – Польща: від “рівновіддаленості” до “стратегічного партнерства” (перша половина 90-х років ХХ століття) / В. П. Колесник // Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки. Науковий журнал. Серія: Міжнародні відносини. – 2009. – № 3. – С. 49–53. 81. *Кондратюк Т. М.* Україна – Польща: відносини добросусідства та стратегічного партнерства у контексті євроінтеграції / Т. М. Кондратюк, Л. Ф. Кондратюк // Проблеми політичної історії України. Збірник наукових праць. – 2010. – Вип. 5. – С. 236–243. 82. *Кучер В.* Використання досвіду Польщі в процесі інтеграції України в

Європейський Союз / В. Кучер // Дух і Літера: Польські студії (спец. вип.). – 2008. – № 20. – С. 194–228. 83. *Малиновська О.* Українсько-польське стратегічне партнерство: геополітичний вимір / Оксана Малиновська // Україна і Польща – стратегічне партнерство. Історія. Сьогодення. Майбутнє: зб. наук. пр. / Т. Зарецька (заг. ред.). Ч. 2. – К., 2002. – С. 80–83. 84. *Чорна Н.* Україна і Польща: історіографія відносин (кін. ХХ – поч. ХХІ ст.) / Наталя Чорна. – Вінниця: ПП Балук І. Б., 2014. – 416 с. 85. *Савельєв Є. В.* Українсько-польські економічні відносини у контексті стратегічного партнерства / Є. В. Савельєв, В. В. Мельник, С. І. Чеботар. – Т. : Економ. думка, 2003. – С. 344 с. 86. *Янків М.* Україна і Польща: стратегічне партнерство в системі геополітичних координат / Мирон Янків. – Львів: Світ, 2011. – 384 с. 87. *Глібов В.* Українсько-польські взаємини в пострадянський період. Деякі аспекти політичного й економічного співробітництва / Віктор Глібов, Дмитро Горун // Політика і час. – 1997. – № 5–6. – С. 15–21. 88. *Пирожков С.* В контексті загальної архітектури безпеки: польсько-українські відносини: погляд з України / С. Пирожков, О. Крамаревський // Політика і час. – 1996. – № 1. – С. 14–25. 89. *Чернега П.* Українсько-польський діалог в контексті стратегічного партнерства / П. Чернега // Історія в школі. – 2002. – № 5–6. – С. 1–4. 90. *Бабак О. І.* Українсько-польські відносини (від 1980-х років до 2005 р.). / О. І. Бабак; відп. ред. В. М. Даниленко; Кіровоградський державний пед. у-т ім. В. Винниченка. – Кіровоград, 2005. – 142 с. 91. *Мітрофанова О.* Французький підхід до українського і польського чинників у європейському стратегічному просторі / Оксана Мітрофанова // Людина і політика. – 2001. – № 1. – С. 69–74. 92. *Писаренко С. М.* Торговельне співробітництво України та Польщі в умовах розширеного ЄС / С. М. Писаренко, І. Л. Наслідник // Проблемы развития внешнеэкономических связей и привлечения иностранных инвестиций: региональный аспект. Сборник научных трудов. – 2007. – Ч.1. – С. 57–63. 93. *Рудіченко Н.* Деякі аспекти українсько-польського співробітництва в 90-ті роки ХХ століття / Наталка Рудіченко // Україна і Польща – стратегічне партнерство. Історія. Сьогодення. Майбутнє. Роль паризької “Культури” в становленні українсько-польського взаєморозуміння: зб. наук. пр. круглого столу (Київ, 25–26 травня 2000 р.) / Таїсія Зарецька (заг. ред.). – К.: Український фітосоціологічний центр, 2002. – С. 86–90. 94. *Дашевська О. В.* Польський вектор в українській зовнішньоекономічній політиці: життя після кризи / О. В. Дашевська // Збірник наукових праць Національного університету Державної податкової служби України – 2009. – № 2. – С. 38 – 45. 95. *Стоєцький С. В.* Україна в зовнішній політиці Республіки Польща: євроатлантичний та європейський інтеграційний вимір: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. політ. наук: спец. 23.00.02 “Політичні інститути та процеси” / С. В. Стоєцький. – К., 2007. – 18 с. 96. *Васюк В.* Базові засади становлення й еволюція сучасних українсько-польських відносин / В. Васюк // Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії. Збірник наукових праць. Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. – Рівне, 2009. – Вип. 15 – С. 69–72. 97. *Медвідь Ф. М.* Стратегічне партнерство України і Польщі в умовах багатополярного світу / Ф. М. Медвідь // Наукові праці МАУП. – 2001. – Вип. 1. – С. 33–38. 98. *Садула Л. М.* Основні торговельні партнери України в Європейському Союзі / Л. М. Садула // Науковий вісник НЛТУ України. – 2010. – Вип. 201. – С. 144–153. 99. *Климець Н.* Співпраця України та Польщі: два роки після розширення ЄС / Наталя Климець. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eu.prostir.ua/library/1274.html> 100. *Стрільчук Л. В.* Інституційні складові українсько-польських гуманітарних взаємин і співробітництва / Л. В. Стрільчук, В. Стрільчук. – Луцьк: Волинські старожитності, 2013. – 258 с. 101. *Стрільчук Л. В.* Україна-Польща: від добросусідських відносин до стратегічного партнерства (кінець ХХ – початок ХХІ століття) / Л. В. Стрільчук: монографія. – Луцьк: Волинські старожитності, 2013. – 608 с. 102. *Буглай Н. М.* Республіка Польща і Україна: міждержавне співробітництво нового формату / Н. М. Буглай // “Гілея (науковий вісник)”: Збірник наукових праць. – К., 2012. – Випуск 59. – С. 188–194. 103. *Кулина С. Я.* Державне регулювання українсько-польських транскордонних економічних відносин / С. Я. Кулина; за ред. І. Р. Михасюка. – Львів: Вид. центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2007. – 228 с. 104. *Роїк Н.* Українсько-польське міжрегіональне й транскордонне співробітництво / Наталя Роїк // Вісник Прикарпатського університету. Науковий журнал. Серія: Політологія. – 2011. – № 4–5. – С. 186–190. 105. *Терещенко Т. В.* Теоретичні засади транскордонного співробітництва / Т. В. Терещенко // Формування ринкових відносин в Україні. – 2004. – № 3. – С. 82–86. 106. *Харчинська О.* Транскордонна співпраця України та Польщі в європейському контексті / О. Харчинська // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Політологія, соціологія, філософія. – Ужгород: Вид-во Ужгородського нац. у-ту “Говерла”, 2009. – Вип. 12. – С. 191–194. 107. *Передрій О. С.* Економічна сфера – базова у транскордонному співробітництві / Передрій О. С. Економічна сфера – базова у транскордонному співробітництві / О. С. Передрій, С. В. П’ястєцька-Устич // Ефективність транскордонного співробітництва через міжнародний моніторинг та координацію діяльності національних суб’єктів : зб. матер. міжнар. наук.-

- практ. конф. (м. Ужгород, 8–9 квітня 2011 р.). – Ужгород, 2011. – С. 79–92. 108. *Ошуркевич Я.* Українсько-польські економічні відносини в процесі загальноєвропейської інтеграції: автореф. Дис... канд. екон. наук: спец. 08.05.01. / Я. М. Ошуркевич. – К., 2002. – 19 с. 109. *Каплинський О. В.* Роль Вишеградської четвірки в контексті національної безпеки України / Олександр В'ячеславович Каплинський // Стратегічні пріоритети. – 2009. – № 2 (11). – С. 47–54. 110. *Філіповська О.* Транскордонне співробітництво: Україна – Польща – Білорусь (інструменти фінансового забезпечення) / О. Філіповська // Регіональна економіка. – 2007. – № 1. – С. 43–55. 111. *Яніна О.* Вплив ЄС на польсько-українські стосунки в пост біполярну епоху / О. Яніна // Вісник Одеського національного університету. Серія: Соціологія і політичні науки. – Т. 15. – Випуск 7. – Одеса: Астропринт, 2010. – С. 155–159. 112. *Винниченко І.* Про перспективи розвитку гуманітарних і культурних польсько-українських взаємин / Ігор Винниченко // Україна і Польща – стратегічне партнерство. Історія. Сьогодення. Майбутнє: зб. наук. пр.: Т. Зарецька (заг. ред.). – Ч. 2. – К., 2002. – С. 146–150. 113. *Кирилич В. П.* Українці в Польщі: проблема збереження етнонаціональної ідентичності як чинник українсько-польських відносин: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. політ. наук: спец. 23.00.04 “Політичні проблеми міжнародних систем та глобального розвитку” / В. П. Кирилич. – К., 2001. – 20 с. 114. *Лишко В. В.* Культурно-освітні та релігійні товариства як гарант добросусідства між Україною та Польщею / В. В. Лишко // Вісник Київського інституту “Слов’янський університет”. Серія: Історія. – К., 2000. – Вип. 7. – С. 90–100. 115. *Медведчук Н. А.* Українсько-польське співробітництво в галузі освіти і науки наприкінці 80-х – у 90-х рр. ХХ ст. / Н. А. Медведчук // Науковий вісник Волинського держ. університету ім. Лесі Українки. Серія: Історичні науки. – 2001. – № 11. – С. 112–117. 116. *Олещук А. Р.* Польсько-українські відносини у наукових дослідженнях (90-ті роки ХХ ст. – поч. ХХІ ст.) / А. Р. Олещук // Вісник Кам’янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. – Серія: Історичні науки. – Випуск 4. – Кам’янець-Подільський, 2011. – С. 126–134. 117. *Петрик В.* Культурно-освітня діяльність українців у Польщі у час системної трансформації / Володимир Петрик // Міжнародний науковий форум: соціологія, психологія, педагогіка, менеджмент: збірник наукових праць. – Випуск 3. – К.: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2011. – С. 183–188. 118. *Каспрук В.* Україну ніхто так не розуміє, як Польща / В. Каспрук // Сучасність. – 2008. – № 7. – С. 27–29. 119. *Павлюк М. В.* Відносини Україна – НАТО у контексті міжнародних угод / М. В. Павлюк // Держава і право. – 2009. – Вип. 44. – С. 626–632. 120. *Тютюн В.* Польські міфи та стереотипи про українство (на матеріалах польської преси початку 90-х років ХХ століття) / В. Тютюн // Пам’ять століть. – 2005. – № 6. – С. 102–109. 121. *Пивоваров А.* Україна і Польща: виміри стратегічного партнерства / А. Пивоваров // Історико-політичні проблеми сучасного світу: зб. наук. пр. – Чернівці: Рута, 2007. – Т. 15–16. – С. 230–236. 122. *Бочаров С. В.* Шлях Польщі до Європейського Союзу: монографія / С. В. Бочаров. – Донецьк: Дон НУ, 2011. – 271 с. 123. *Бурдяк В.* Перспективи співробітництва “Україна – НАТО” і роль у ньому польського фактора / Віра Буряк, Ігор Мороз // Політичний менеджмент. – 2008. – № 3. – С. 165–174. 124. *Малік В. М.* Політика Східного партнерства ЄС в контексті європейської інтеграції / В. М. Малік [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://social-science.com.ua/article/156> 125. *Моцок В.* Польська політика “двох шляхів” Моцок В.І. Польська політика “двох шляхів” у контексті формування українсько-польських міждержавних відносин // Історико-політичні проблеми сучасного світу: Збірник наукових статей. – Чернівці: Рута, 2001. – Т.8. – С.268–276. 126. *Полторацький О.* Особливий випадок співпраці / Олександр Полторацький // Політика і час. – 2005. – № 1. – С. 7–16. 127. *Трофимович В.* Політичні відносини України і Республіки Польща. 1991 – 2010 рр. / Володимир Трофимович. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eprints.oa.edu.ua/879/1/11.pdf> 128. *Федуняк С. Г.* Європейські виміри безпеки на пострадянському просторі. Формування інтегрованої системи безпеки Заходу і Нових незалежних держав: Монографія / С. Г. Федуняк. – Чернівці : Рута, 2005. – 334 с. 129. *Тодоров І. Я* Співпраця України та Польщі: військово-технічний вимір [Електронний ресурс] / І. Я. Тодоров // Історичні і політологічні дослідження: Збірник наукових праць. – 2008. – № 3-4. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Iipd/2008_3_4/todorov.htm 130. *Санжаревський О.* НАТО і Польща: головні аспекти співробітництва у перехідний період / О. Санжаревський // Науковий вісник Волинського державного університету ім. Лесі Українки. Серія: Історія. – Луцьк, 1997. Вип. 3. – С. 69–72. 131. *Їжак О.* Після колапсу СРСР: розширення НАТО і геополітична трансформація пострадянського простору / Олексій Їжак // Політика і час. – 1998. – № 7. – С. 21–26. 132. *Алексієвець Л.* Польща: на шляху до НАТО та ЄС / Леся Алексієвець, Микола Алексієвець, Наталя Чорна. – Тернопіль: Вектор, 2012. – 268 с. 133. *Котляр Ю.* Україна і Польща в світлі інтеграційних процесів на початку ХХІ століття / Ю. В. Котляр // Історичний архів. Наукові студії: Збірник наукових праць. – Вип. 1. – Миколаїв: Вид-во МДГУ ім. Петра Могили, 2008. –

С. 120–126. 134. *Ващенко О.* Співробітництво України та Польщі у американській проекції євроатлантичної безпеки / Олена Ващенко // Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії: 36. наук. пр. – Наукові записки Рівненського державного гуманітар. у-ту. – Рівне, 2011. – Вип. 22. – С. 127–131. 135. *Гевко В.* Україна і Польща: до двадцятиріччя співпраці / Вікторія Гевко // Україна–Європа–Світ. Міжнародний збірник наукових праць. Серія: Історія, міжнародні відносини / Гол. ред. Л. М. Алексієвць. – Вип. 6–7: 20-й річниця Незалежності України присвячується. – Тернопіль: Вид-во ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2011. – С. 151–160. 136. *Мороз О.* Законодавства України та Польщі потрібно уніфікувати / Олександр Мороз // Голос України. – 1995. – 7 жовтня. 137. *Губський Б.* Євроатлантична інтеграція України / Б. Губський. – К.: ЛОГОС, 2003. – 328 с. 138. *Кордон М. В.* Україна – НАТО: історія та сьогодення / М. В. Кордон. – Житомир: Полісся, 2008. – 148 с. 139. *Бадрак В.* Випробування на сумісність: Україна намагається “підлаштуватись” під стандарти НАТО / Валентин Бадрак // День. – 2006. – 16 березня. 140. *Березний А.* Економічні наслідки розширення НАТО для України / Андрій Березний // Економічний часопис – XXI. – 2004. – № 11–12. – С. 14–17. 141. *Льницька У. В.* Україна – НАТО: організаційно-мотиваційний аспект відносин / У. В. Льницька // Наукові праці: Навчально-методичний журнал. Політичні науки. – Миколаїв: Вид-во МДГУ ім. Петра Могили, 2008. – Т. 79. – Вип. 66. – С. 157–161. 142. *Голопатюк Л.* Військові аспекти співробітництва України з НАТО: стан і перспективи розвитку / Леонід Голопатюк // Національна безпека і оборона. – 2009. – № 8. – С. 31–33. 143. *Матійчик Я.* Європейський екзамен. Українсько-польські відносини на тлі пан’європейської інтеграції / Я. Матійчик // Політика і час. – 2001. – № 8. – С. 40–47. 144. *Цепенда І.* Державна політика Республіки Польща у переговорному процесі щодо отримання членства в НАТО / І. Цепенда // Наукові праці Чорноморського держ. ун-ту ім. Петра Могили. Серія: Державне управління. – Миколаїв: Вид-во Чорноморського держ. ун-ту ім. Петра Могили, 2010. – Вип. 135. – Т. 147. – С. 155–159. 145. *Макар Ю.* Зовнішня політика України: наміри та реалії / Юрій Макар // Україна–Європа–Світ. – Вип. 1: Міжнародний збірник наукових праць / Гол. ред. Л. М. Алексієвць. – Тернопіль: Вид-во ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2008. – С. 189–198. 146. *Куницький М.* Політика Польщі щодо України наприкінці 1980 – 1990-х років / Михайло Куницький, Олена Обухова // Вісник Прикарпатського у-ту. Серія: Історія. – 2009. – Вип. 16. – С. 82–87. 147. *Грицак П.* Зовнішня політика Польщі у військово-політичній сфері та сфері міжнародної безпеки (1989–2000) / Павло Грицак // Молода нація: Альманах. – 2001. – № 1. – С. 161–183. 148. *Бороховостов В. К.* Деякі аспекти реалізації політики України у сфері військово-технічного співробітництва за умови євроатлантичної інтеграції / В. К. Бороховостов // Стратегічна панорама. – 2006. – № 1. С. 131–138. 149. *Фанін І. С.* Військово-технічне співробітництво України з країнами пострадянського простору та перспективи його розвитку / І. С. Фанін // Стратегічна панорама. – 2009. – С. 182–191. 150. *Горун Д. О.* Українсько-польські відносини (1991 – 1997 рр.): автореф. дис... на здобуття наук. ступеня канд. іст. наук: спец. 07.00.02 “Всесвітня історія” / Д. О. Горун. – Одеса, 1999. – 17 с. 151. *Моцок В. І.* Сучасні українсько-польські міждержавні відносини: політичний аспект: автореф. дис... на здобуття наук. ступеня канд. політ. наук: спец. 23.00.02 “Політичні інститути та процеси” / В. І. Моцок. – Чернівці, 2002. – 20 с. 152. *Лишко В. В.* Українсько-польські зв’язки в галузі культури (1991–1999 рр.): дис... канд. істор. наук: 07.00.01 / В. В. Лишко // Київський національний університет імені Тараса Шевченка. – К., 2002. – 221 с. 153. *Ковач Л. Л.* Українсько-польське економічне співробітництво в 1991–2000 рр.: дис... канд. істор. наук: 07.00.01 / Л. Л. Ковач // Київський національний університет імені Тараса Шевченка. – К., 2003. – 216 с. 154. *Афанасьєв І. Ю.* Польсько-українські відносини 1991–2000 рр.: політична та економічна взаємодія: дис... канд. істор. наук: 07.00.02 / І. Ю. Афанасьєв // Національний університет “Кієво-Могилянська академія”. – К., 2004. – 202 с. 155. *Гевко В. Р.* Україна і Польща: особливості розвитку двосторонніх відносин (1991–2004 рр.): дис... канд. істор. наук: 07.00.01 / В. Р. Гевко // Тернопільський національний педагогічний університет ім. В. Гнатюка. – Тернопіль, 2005. – 209 с. 156. *Знахоренко О. М.* Стратегічне партнерство в українсько-польських відносинах: дис... канд. істор. наук: 23.00.04 / О. М. Знахоренко // Інститут міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка. – К., 2005. – 235 с. 157. *Октисюк А. М.* Правове регулювання двостороннього співробітництва України та Республіки Польща: дис... канд. істор. наук: 12.00.11 / А. М. Октисюк // Харківський національний університет імені Ярослава Мудрого. – Харків, 2006. – 244 с. 158. *Стоєцький С. В.* Україна у зовнішній політиці Республіки Польща: євроатлантичний та євроінтеграційний вимір: дис... канд. економ. наук: 08.01.01 / С. В. Стоєцький // НАН України. Інститут європейських досліджень. – К., 2007. – 211 с. 159. *Урбан О. А.* Транскордонне співробітництво України як форма розвитку європейської економічної інтеграції: дис... канд. економ. наук: 08.01.01 / О. А. Урбан // Луцький державний технічний університет. – Луцьк, 2004. – 200 с. 160. *Бебець І. Г.* Інноваційна модель

транскордонного співробітництва України та Польщі: дис... канд. економ. наук: 08.05.01 / І. Г. Бебець // Центральна спілка товариств України. – Львівська комерційна академія. – Львів, 2006. – 238 с.

161. *Мельник В. В.* Механізми трансформації моделі українсько-польських економічних відносин в контексті стратегічного партнерства: дис... канд. економ. наук: 08.05.04 / В. В. Мельник // Тернопільська академія народного господарства. – Тернопіль, 2001. – 209 с.

162. *Gill W.* Stosunki Polski z Ukrainą w latach 1989 – 1993 / Władysław Gill, Norbert Gill. – Toruń: Adam Marszałek, 1994. – 123 s.

163. *Surmacz B.* Współczesne stosunki polsko-ukraińskie. Politologiczna analiza traktatu o dobrym sąsiedztwie / Beata Surmacz. – Lublin: UMCS, 2002. – 266 s.

164. *Fedorowicz K.* Polityka Polski wobec Rosji, Ukrainy i Białorusi w latach 1989–2010 / Krzysztof Fedorowicz. – Poznań: Wydawnictwo naukowe UAM, 2011. – 343 s.

165. *Serczyk W. A.* Ukraina i jej dzieje w oczach współczesnych Polaków / W. A. Serczyk // Między Wschodem i Zachodem: Międz. Konf., Lublin: 18–21 czerwca 1991 / Pod red. Dyladowa H., Filipowicz M. – Lublin: In-t Europy Środkowo-Wschodniej, 1994. – S. 60–71.

166. *Olszanski T.* Ukraińska polityka bezpieczeństwa a NATO / Tadeusz Andrzej Olszanski // Biuletyn Ukraiński. – 1996. – № 5. – S. 30–44.

167. *Malendowska W.* Polityka bezpieczeństwa RP. Uwarunkowania; strategia, kierunki, działania / W. Malendowska. – Poznań, 1998. – 187 s.

168. *Nowakowski J. M.* Polska polityka wschodnia w 1991 r. / J. M. Nowakowski // Rocznik Polskiej Polityki Zagranicznej. – 1993. – S. 77–78.

169. *Wiśniewski R.* Nowe wyzwania we współpracy Polski z państwami Europy Środkowej // Rocznik Polskiej Polityki Zagranicznej. – 1998. – S. 46 – 54.

170. *Cieślik M.* Stosunki z Ukrainą / Marek Cieślik // Rocznik Polskiej Polityki Zagranicznej. – 1999. – S. 135–144.

171. *Kamiński A.* Polish-Ukrainian Relations 1992–1996. Report. – Warszawa: Center for International Relations at the Institute of Public Affairs / A. Kamiński, J. Kozakiewicz. – 1997. – 55 p.

172. *Chojnowska A.* Stosunki z Ukrainą / A. Chojnowska // Rocznik Polskiej Polityki Zagranicznej. – 1996. – S. 134–135.

173. *Бар Є.* Наше стратегічне партнерство має багато вимірів / Є. Бар // Діловий вісник. – 1999. – № 8–9. – С. 4–5.

174. *Mierzwa A.* Polsko-Ukraińskie stosunki na tle politycznym / A. Mierzwa. – Rzeszów: Wyższa szkoła informatyki i zarządzania, 2009. – 247 s.

175. *Kostrzewski M.* Firmy polskie na rynku wschodnim / M. Kostrzewski // Polityka Wschodnia. – 1994. – № 2. – S. 114–118.

176. *Staniszewski R.* Stan i tendencje polsko-ukraińskich stosunków gospodarczych / R. Staniszewski. – Warszawa. – 1998. – 48 s.

177. *Зюлковскі М.* Польсько-українські взаємини як складова архітектури сучасної Європи / Марек Зюлковскі // Віче. – 2003. – № 6. – С. 72–74.

178. *Bojarski W.* O nowa polityke Polski w stosunku do Ukrainy / Włodzimerz Bojarski // Polska w Europie. – 1991. – 4 styczeń. – S. 64–72.

179. *Bratkiewicz J.* Stosunki z Rosją, Ukrainą i Białorusią / Jacek Bratkiewicz // Rocznik Polskiej Polityki Zagranicznej. – 1994. – S. 127–134.

180. *Calka M. J.* Stosunki z Ukrainą / Marek Janusz Calka // Rocznik Polskiej Polityki Zagranicznej. – 1995. – S. 119–124.

181. *Сівець М.* Україна та Польща: підсумовуючи досягнуте / Марек Сівець // Дзеркало тижня. – 2001. – 22 серпня.

182. *Драус Я.* Дослідження польсько-українських стосунків у 1991–2008 роках: нарис проблематики / Ян Драус // Чорноморський літопис. Науковий журнал. – 2010. – Випуск 1. – С. 32–41.

183. *Драус Я.* Процес становлення та розвиток польсько-українських відносин у 1991–2009 роках: політичний дискурс / Ян Драус // Економічний часопис ХХІ. – 2009. – № 11–12. – С. 38–44.

184. *Іванський Т.* Україна як геополітичний буфер або стратегічний інтерес / ТADEUSZ IWANSKY. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://polit.ua/analitika/2011/04/07/iwansky.html> 185. *Мемхес Ф.* Прометей серед труп. На шляху до нової східної політики / Філіп Мемхес [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zgroup.com.ua/article.php?articleid=4787> 186. *Osińska L.* Polskie a ukraińskie pojmowanie partnerstwa strategicznego pomiędzy Warszawą a Kijowem / Lucyna Osińska // Dialogi polityczne. – 2007. – № 8. – S. 25–42.

187. *Dębski S.* “Polityka wschodnia”: mif i doktryna / Sławomir Dębski // Polski Przegląd Dyplomatyczny. – 2006. – № 3(31). – S. 5–18.

188. *Czornik K.* Miejsce Ukrainy w polskiej polityce zagranicznej po “pomarańczowej rewolucji”. Próba bilansu / Katarzyna Czornik // Stosunki Polski z sąsiadami w pierwszej dekadzie XXI wieku / red. M. Stolarczyk. – Katowice : Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, 2011. – S. 113–160.

189. *Шептицький А.* Останній романтик? Президент Качинський та Україна / Анджей Шептицький. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.unian.ua/world/345759-ostanniy-romantik-prezident-kachinskiy-ta-ukrajina.html> 190. *Stosunki polsko-ukraińskie* / pod red. J. Kozakiewicza. – Kraków : Międzynarodowy Centrum Rozwoju Demokracji, 1998. – 194 s.

191. *Toś A.* Polityczne stosunki polsko-ukraińskie w ostatniej dekadzie XX w. / Arkadiusz Toś. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.psz.pl/117-polityka/arkadiusz-tos-polityczne-stosunki-polsko-ukraińskie-w-ostatniej-dekadzie-xx-w> 192. *Bonusiak W.* Stosunki gospodarcze Polski i Ukrainy w okresie transformacji / W. Bonusiak // Україна і Польща – стратегічне партнерство. Історія. Сьогодення. Майбутнє.: зб. наук. пр. / Таїсія Зарецька (заг. ред.). – Ч. 2. – К., 2002. – С. 40–45.

193. *Szmyd Z.* Stosunki Polski z Ukrainą / Z. Szmyd // Rocznik Polskiej Polityki Zagranicznej. – Warszawa, 2000. – S. 187–189.

194. *Zapala B.* Polityczne i wojskowe kontakty Ukrainy z Sojuszem Północnoatlantyckim /

B. Zapala // Ukraina między Rosją a Zachodem. – Kraków: Instytut Studiów Strategicznych. – S. 83. 195. *Leszczyński Z.* Układ stosunków Niemcy – Polska – Rosja – Ukraina / *Z. Leszczyński* // *Polityka Wschodnia*. – 1996. – № 2. – S. 67–84. 196. *Baluk W.* Stosunki polsko-ukraińskie w kontekście geopolityki / *Walenty Baluk* // *Україна і Польща – стратегічне партнерство. Історія. Сьогодення. Майбутнє*. – К. : Вид-во Українського фіто соціологічного центру, 2002. – Ч. II. – С. 21–29. 197. *Doliwa-Klepacka A.* Członkostwo Unii Europejskiej ze szczególnym uwzględnieniem Polski / *A. Doliwa – Klepacka, Z. M. Doliwa – Klepacki*. – Białystok: Temida 2, 2008. – 202 s. 198. *Najder Z.* Polska polityka zagraniczna 1989–1993 / *Z. Najder* // *Arka*. – 1994. – № 51. – S. 35–42. 199. *Помяновський С.* Всі помилки вже зроблено / *С. Помяновський* // *Урядовий кур'єр*. – 2001. – 19 травня. – С. 6–7. 200. *Jedraszczuk K.* Strategiczne partnerstwo ukraińsko-polskie. Polska w polityce niepodległej Ukrainy / *K. Jedraszczuk*. – Poznań: Wydawnictwo Poznańskie, 2010. – 426 s. 201. *Narasimowicz A.* Integracja Polski z Unią Europejską / *Andrzej Narasimowicz*. – Kutno: Wyd – wo WSYK; 2005. – 157 s. 202. *Кобринская И.* Политика США в Центральной и Восточной Европе. / *И. Кобринская*. // *США-Канада: Экономика, Политика, Культура*. – 2000 г. № 2. – С. 55–71. 203. *Мошес А.* Политика Запада в отношении Украины / *А. Мошес* // *Международная экономика и международные отношения*. – 1996. – № 2. – С. 90–98. 204. *Пушкарёв Ю.* Стратегия отторжения / *Ю. Пушкарёв* // *Российская Федерация сегодня*. – 1998. – № 17. – С. 54–56. 205. *Бухарин Н. И.* Концепция восточной политики / *Н. И. Бухарин* // *Посткоммунистическая Восточная Европа: новые межгосударственные отношения и внешнеполитические ориентиры* / сб. статей, обзоров и рефератов. – М.: ИНИОНРАН, 1996. – С. 11–26. 206. *Arbatova A.* NATO and Russia / *A. Arbatova* // *Security Dialogue*. – 1995. – Vol. 26. – № 3. – P. 135–146. 207. *Бжезінський З.* Україна – Польща: роль та місце в європейській інтеграції // *Стратегічна панорама*. 1998. Ч. № 14. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ji.lviv.ua/n14texts/brzez-st.htm> 208. *Бурант С.* Україна і Польща: до стратегічного партнерства / *С. Бурант* // *Політична думка*. – 1997. – № 3. – С. 99–111.

Ирина Ильчук

**ИСТОРИОГРАФИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ ПРОБЛЕМЫ УКРАИНСКО-ПОЛЬСКОГО
МЕЖГОСУДАРСТВЕННОГО СОТРУДНИЧЕСТВА В ЕВРОПЕЙСКОМ И
ЕВРОАТЛАНТИЧЕСКОМ КОНТЕКСТЕ (1991 – 2014 ГГ.)**

Статья посвящена анализу основных работ украинской и зарубежной историографии, касающихся вопросов украинско-польского межгосударственного сотрудничества, акцентируя внимание на европейское и евроатлантическое направление сотрудничества в 1991 – 2014 годах.

Ключевые слова: Украина, Республика Польша, историография, европейская и евроатлантическая интеграция.

Iryna Pchuk

**HISTORIOGRAPHICAL ANALYSIS OF THE PROBLEMS UKRAINIAN-POLISH
INTERSTATE COOPERATION IN THE OF EUROPEAN AND EUROATLANTIC
CONTEXT (1991–2014)**

Article analyzes publications in Ukrainian and foreign historiography concerning issues of Ukrainian-Polish of interstate cooperation, focusing on European and Euro-Atlantic cooperation in the direction of 1991–2014 years.

Key words: Ukraine, Poland, historiography, European and Euro-Atlantic integration.